

مسابقات بزرگ

در تاریخ شطرنج

جلد دوم

از بوداپست ۱۹۵۰ تا سن آنتونیو ۱۹۷۲

علیرضا شفیعی

فروشگاه تخصصی شطرنج

WWW.ACHMAZSTORE.IR

مجله تخصصی شطرنج
و فلسفه و روانشناسی

ACHMAZ

فروشگاه تخصصی شطرنج

WWW.ACHMAZSTORE.IR

شفیعی، علیرضا.

مسابقات بزرگ در تاریخ شطرنج، تألیف علیرضا شفیی. - تهران: شباهنگ، ماهنامه شطرنج،

۱۳۸۳ - ۱۳۸۵

ج ۲. مصور، جدول، عکس.

ISBN 964-6127-00-2 (Vol. 1)

978-964-2732-03-6 (Vol. 2)

فهرست نویسی بر اساس اطلاعات فیپا.

Alireza Shafiei: Super Tournaments In Chess History

ج ۱. از لندن ۱۸۵۱ تا لاهه - مسکو ۱۹۴۸. ج ۲. از بوداپست ۱۹۵۰ تا سن آنتونیو ۱۹۷۲.

شطرنج -- مسابقه ها -- تاریخ

م ۷ ش ۱۴۵۵ / GV

۷۹۴/۱۵۷

محل نگهداری: کتابخانه ملی ایران

۸۳-۸۱۲۰ م

مسابقات بزرگ

در تاریخ شطرنج

جلد دوم

از بوداپست ۱۹۵۰ تا سن آنتونیو ۱۹۷۲

علیرضا شفیعی

ACHMAZ

فروشگاه تخصصی شطرنج

WWW.ACHMAZSTORE.IR

انتشارات شباهنگ

کتابخانه تخصصی انقلاب

کتابخانه تخصصی انقلاب

کتابخانه تخصصی انقلاب

کتابخانه تخصصی انقلاب

کتابخانه تخصصی انقلاب

مسابقات بزرگ

در تاریخ شطرنج

جلد دوم

علیرضا شفیعی

لیتوگرافی صدف چاپخانه جمالی صحافی پیوند

چاپ سوم ۱۳۹۶ شمارگان ۵۰۰ جلد

شابک ۶ - ۰۳ - ۲۷۳۲ - ۹۶۴ - ۹۷۸

WWW.ACHMAZ.STORE.IR حقوق چاپ و نشر محفوظ است

انتشارات شباهنگ

دفتر مرکزی خیابان انقلاب، خیابان شهدای ژاندارمری، پلاک ۴۹

تلفن ۶ - ۶۶۹۶۴۲۳۵ فاکس ۶۶۴۶۰۳۶۵

فروشگاه ۱ خیابان انقلاب، روبه روی دانشگاه تهران، پلاک ۱۱۹۲، تلفن ۶۶۴۹۱۰۹۸

فروشگاه ۲ خیابان انقلاب، خیابان فروردین، ساختمان ناشران، پلاک ۲۷۳

تلفن ۱۰ - ۶۶۹۵۳۶۰۹ ، ۶۶۴۱۳۱۷۵

پیشگفتار

جلد دوم کتاب، به دوران طلایی تاریخ شطرنج در فاصله سالهای ۱۹۴۸ تا ۱۹۷۲ می‌پردازد. حضور هشت تن از قهرمانان جهان در این دوره - اویوه، باتونیک، اسمیسلاف، تال، پتروسیان، اسپاسکی، فیشر و در پایان ظهور کارپوف - در کنار حضور جمعی دیگر از بزرگان تاریخ شطرنج چون برونشتاین، کرس، گلر، کورچنوی، اشتاین، رشفسکی، پورتیش، لارسن، گلیگوریچ، نایدورف، بولسلافسکی، سابو، پولوگایفسکی، کوتوف، تایمانوف، آورباخ و بسیاری دیگر، سالهای دو دهه ۱۹۵۰ و ۱۹۶۰ میلادی را به دوره‌ای بس پر بار در تاریخ شطرنج بدل کرده است. برتری مطلق شطرنج‌بازان روس در این سالها و ایستادگی یک تنه فیشر در برابر این سیل خروشان، داستان عمده جلد دوم کتاب است که به طور خاص، مسابقات نامزدی قهرمانی جهان (۸ فصل) و مسابقات قهرمانی شوروی را به ویژه در دهه ۱۹۵۰ مورد توجه قرار می‌دهد.

بخش قابل توجهی از جلد دوم کتاب به مسابقات نامزدی قهرمانی جهان اختصاص داده شده است. پس از مسابقه لاهه - مسکو ۱۹۴۸، برای نخستین بار شیوه تازه برگزاری مسابقات قهرمانی جهان توسط فدراسیون بین‌المللی شطرنج اعمال شد. «بوداپست ۱۹۵۰» به عنوان اولین مسابقه نامزدی، نخستین فصل کتاب است و در ادامه، تمامی ادوار این مسابقات به تفصیل مورد بررسی قرار گرفته‌اند. همچون جلد اول، مرحله نهایی رویارویی‌های دوجانبه قهرمانی جهان، جایی در فصول اصلی کتاب ندارند، اما به نتایج و مسائل پیرامون آنها اشاره شده است.

پس از پایان جنگ جهانی دوم، با ایجاد تحولی بزرگ در شطرنج شوروی و پیدایش ستاره‌های متعدد، مسابقات قهرمانی «اتحاد جماهیر شوروی» به یکی از مهم‌ترین و نیرومندترین مسابقات سال - نه تنها در عرصه ملی، بلکه در عرصه بین‌المللی - تبدیل شد. به دلیل اهمیت بی‌چون و چرای این مسابقات، جدول تمامی آنها در کتاب آمده، و سه فصل کاملاً مجزا نیز به این مسابقات اختصاص داده شده است.

۱۰ فصل دیگر، به مهم‌ترین مسابقات این سالها پرداخته و در مجموع ۶۹ جدول (اصلی و فرعی)

به مرور در کتاب گنجانده شده است. مسابقات برخی از این جداول، استحقاق آن را داشته‌اند که در فصلی جداگانه مورد بررسی قرار گیرند، اما به همین شکل نیز، حجم نهایی کتاب از آن چه انتظار بود فراتر رفت! بعضی از ۲۸۲ بازی کتاب نیز ارزش آن را داشت که از ابتدا و کامل آورده شود، اما برای کاستن از حجم نهایی، از وضعیت‌هایی خاص و به کمک دیاگرام آمده است. حتی بعضی از بازیهای جذاب یا آموزنده، برخی حواشی خواندنی و بیش از یکصد عکس از کل عکسهای در نظر گرفته شده ابتدایی، حذف شد! بدیهی است در یک یا چند جلد کتاب، نمی‌توان تمامی تاریخ شطرنج را بازگو کرد. خواننده علاقه‌مند خود باید به دنبال کشف ناگفته‌ها برود! همچنین فرض بر آن بوده که خواننده جلد اول کتاب را خوانده است، از همین رو از دادن توضیحات اضافی خودداری شده است. برای نمونه، خواننده‌ای که جلد اول کتاب را به دقت خوانده، تفاوت عبارتی چون «قهرمانی قطعی شوروی» را با «قهرمانی شوروی» می‌داند!

شایان ذکر است که تجارب به دست آمده از جلد اول، راهنمایی‌های دوستان و گفت و گو با شطرنج‌بازان علاقه‌مند، به تغییراتی مختصر در شیوه نگارش جلد دوم کتاب انجامید. در جلد اول، توضیحات هر فصل در ابتدا آمده و سپس گزیده‌ای از بازیها در اختیار خواننده قرار گرفته بود، اما در این جا، گزارش دور به دور مسابقه، داستانها و حواشی خواندنی در لا به لای بازیها آمده است تا خواننده بیشتر درگیر دیدن بازیها و چیدن تفسیرها شود! گزارش دور به دور، به ویژه شرایط جدول و جنبه رقابتی مسابقه را بیشتر برای خواننده روشن می‌سازد: این که برای نمونه چرا یک استادبزرگ با مهره سفید به یک تساوی کوتاه راضی شده، و یا چرا با مهره سیاه، آن هم در برابر حریفی نیرومندتر از خود، برای برد تلاش کرده است. و اما منابع استفاده شده به شرح زیر است:

Isaac Boleslavsky Selected Games (Adams), *Match: Bronstein vs. Boleslavsky* (Whyld), *Maroczy Memorial Tournament; Budapest 1952* (Golombek), *Zurich International Chess Tournament 1953* (Bronstein), *The World Championship Candidates Tournament 1953* (Wood), *Selected Games 1947-70* (Botvinnik), *The World Championship Candidates Tournament 1956* (Wood), *125 Selected Games* (Smyslov), *Alekhine Memorial; Moscow 1956* (Panov), *4th Candidates Tournament; Yugoslavia 1959* (Golombek), *The Life And Games Of Mikhail Tal* (Tal), *Curacao 1962* (Timman), *Pal Benko; My Life, Games And Compositions* (Benko, Silman), *First Piatigorsky Cup* (Kashdan), *Petrosian Best Games Of Chess 1946-63* (Clarke), *Candidates Matches 1965* (Cafferty), *Second Piatigorsky Cup* (Kashdan), *My 60 Memorable Games* (Fischer), *Leonid Stein; Master Of Attack* (Keene), *Larsen Selected Games*

(Larsen), *Candidates Matches 1968* (Cafferty), *Spassky's 100 Best Games* (Cafferty), *Paul Keres: The Quest For Perfection* (Keres, Nunn), *Selected Games Of Lajos Portisch* (Varnusz), *How To Beat Bobby Fischer* (Mednis), *Belgrade 1970; Soviet Union vs. World* (Petrosian, Matanovich), *Candidates Matches 1971* (Cafferty), *San Antonio 1972* (Larsen, Levy), *Great Chess Tournaments And Their Stories* (Soltis), *Decisive Games In Chess History* (Pachmann), *Bobby Fischer: Profile Of A Prodigy* (Brady), *The Application Of Chess Theory* (Geller), *Chess Is My Life* (Korchnoi), *The Kings Of Chess* (Hartston), *Oxford Companion To Chess* (Hooper, Whyld), *Batsford Chess Encyclopedia* (Divinsky), *Picture History Of Chess* (Wilson), *The World Of Chess* (Saidy, Lessing), *Chess; An Illustrated History* (Keene), *La Grand Livre Des Échecs* (Finkenzeller, Ziehr, Buhner), *Wonders And Curiosities Of Chess* (Chernev), *Chess Explorations* (Winter), *The Soviet Chess School* (Kotov, Yudovich), *Russians Versus Fischer* (Plisetsky, Voronkov), *Anatoly Karpov: Chess Is My Life* (Karpov, Roshal), *The Sorcerer's Apprentice* (Bronstein, Furstenberg), *The Soviet Championships* (Taimanov, Cafferty), *My Great Predecessors* (Kasparov).

از کتب زیر نیز، هر چند به شکلی محدود، کمک گرفته شده است:

Paul Keres' Best Games (Varnusz), *Tal's 100 Best Games* (Cafferty), *Mikhail Tal Best Games Of Chess* (Clarke), *How Chess Games Are Won* (Reshevsky), *Torneo De Candidatos Curacao 1962* (Boleslavsky, Averbakh, Bisguier, Benko), *Selected Chess Masterpieces* (Gligorich), *Modern Chess Brilliances* (Evans), *The Battle Of Chess Ideas* (Saidy), *Bobby Fischer vs. The Rest Of The World* (Darruch), *Najdorf: Life And Games* (Lissowski, Mikhailchishin), *Bent Larsen; The Fighter* (Brondum), *The Bobby Fischer I Knew And Other Stories* (Denker, Parr), *Think Like A Grandmaster* (Kotov), *Play Like A Grandmaster* (Kotov), *The Games Of Tigran Petrosian* (Shekhtman), *200 Open Games* (Bronstein), *Chess Is Chess* (Matanovich), *The Complete Games Of Mikhail Tal* (Thomas), *The Art Of Chess Analysis* (Timman), *Illustrated Dictionary Of Chess* (Brace), *Warriors Of The Mind* (Keene, Divinsky), *Chess Highlights Of The 20th Century* (Burgess), *I Play Against Pieces* (Gligorich), *A Gnat May Drink* (Hinton), *The King* (Donner), *Chess Curiosities* (Crabbe), *Chess Facts And Fables* (Winter), *Mammoth Book Of The World's Greatest Chess Games* (Burgess, Nunn, Emms).

همچنین از تمامی شماره‌های دو مجله Chess و British Chess Magazine در فاصله سالهای ۱۹۴۸ تا ۱۹۷۲، بعضی از شماره‌های Chess Life And Review، تعدادی از کتب مسابقات قهرمانی شوروی و از مجلد یک تا چهارده Chess Informator استفاده شده است. برای بررسی بازیها از جدیدترین نسخه‌های Fritz و برای دیدن بازیها و یافتن آمار لازم، از آخرین بانکهای اطلاعاتی Chessbase و Chess Assistant کمک گرفته شده است.

در این جا لازم می‌دانم از آقای مهندس خشایار مصطفوی کاشانی که همچون همیشه با در اختیار گذاشتن کتب و منابع گوناگون، الهام‌بخش نگارش این کتاب بوده‌اند، از آقای رضا رضایی که همچون جلد اول، کمک و راهنمایی‌های ارزنده‌ای در جریان نگارش کتاب کرده‌اند، و آقایان دکتر محمدابراهیم مداحی ریاست محترم فدراسیون شطرنج، سید محمدکاظم مرتضوی، خشایار بهاری، مهرداد پهلوان‌زاده، هادی کریمی و هاملت تومانیان که هر یک سهمی در به ثمر رساندن این کتاب داشته‌اند، همچنین از تمامی شطرنج‌دوستان علاقه‌مند که با ارسال e-mail ضمن ابراز محبت، مشوق نگارش جلد دوم کتاب بوده‌اند، صمیمانه سپاسگزاری کنم. خوشنود خواهم شد اگر باز هم نظریات و پیشنهادهای خوانندگان گرامی را برای بر طرف کردن کاستی‌های موجود، و ارائه هر چه بهتر جلدهای سوم و چهارم، در آدرس arshafiei@yahoo.com ببینم. در پایان لازم می‌دانم از انتشارات شباهنگ و مدیریت محترم آن جناب آقای احمدزاده که در هر چه بهتر به چاپ رسیدن کتاب از هیچ کوششی دریغ نورزیده‌اند، سپاسگزاری کنم.

علیرضا شفیعی

دی‌ماه ۱۳۸۵

WWW.ACHMAZSTORE.IR

فهرست

- ۱ . بوداپست - مسکو ۱۹۵۰ : بولسلافسکی؟ نه، برونشتاین! ۱۱
- ۲ . مسکو ۱۹۵۱، قهرمانی شوروی : پیروزی در آخرین قدم ۴۳
- ۳ . بوداپست ۱۹۵۲ : کرس برنده کورس، کرسو بازنده کورس! ۷۵
- ۴ . زوریخ ۱۹۵۳ : اسمیسلاف، فاتح جنگ سرد ۹۹
- ۵ . مسکو ۱۹۵۵، قهرمانی شوروی : طلای قهرمانی با ۵ شکست! ۱۳۹
- ۶ . آمستردام ۱۹۵۶ : در جست و جوی هارمونی ۱۶۳
- ۷ . مسکو ۱۹۵۶ : همان داستان دور آخر ۱۹۵
- ۸ . ریگا ۱۹۵۸، قهرمانی شوروی : تراژدی برای اسپاسکی ۲۱۹
- ۹ . بلد - زاگرب - بلگراد ۱۹۵۹ : پرواز جادوگر ۲۴۵
- ۱۰ . بلد ۱۹۶۱ : قهرمانی تال، پیروزی فیشرا! ۲۸۳
- ۱۱ . کوروسائو ۱۹۶۲ : توطئه خانوادگی؟ ۳۱۳
- ۱۲ . لس آنجلس ۱۹۶۳ : اولین جام پیاتیگورسکی ۳۵۳
- ۱۳ . نامزدی قهرمانی جهان ۱۹۶۵ : درخششی ناتمام ۳۸۱
- ۱۴ . سانتامونیکا ۱۹۶۶ : قهرمانی اسپاسکی، بازگشت فیشرا! ۴۱۳
- ۱۵ . مسکو ۱۹۶۷ : نابغهای به نام لئونید اشتاین ۴۴۹
- ۱۶ . نامزدی قهرمانی جهان ۱۹۶۸ : آن که کار را تمام کرد ۴۷۵
- ۱۷ . پالمادوما یورکا ۱۹۶۹ : لارسن، بالاتر از خطر! ۵۱۵
- ۱۸ . بلگراد ۱۹۷۰ : مسابقه قرن ۵۳۹
- ۱۹ . نامزدی قهرمانی جهان ۱۹۷۱ : در مقام خدا ۵۷۳
- ۲۰ . مسکو ۱۹۷۱ : ظهور یک ستاره سرخ ۶۳۳
- ۲۱ . سن آنتونیو ۱۹۷۲ : مرغها در خدمت شطرنج! ۶۵۷
- فهرست جداول مسابقات ۶۸۲
- جدول قهرمانیهای شوروی ۶۸۴
- فهرست بازیها ۶۸۶

باتونیک در یک مسابقه همزمان (۱۵ میز) در لنینگراد ۱۹۵۰

رشفسکی و نایدورف در المپیاد دوبرونیک ۱۹۵۰

کوتوف در رویارویی بوداپست - مسکو ۱۹۴۹

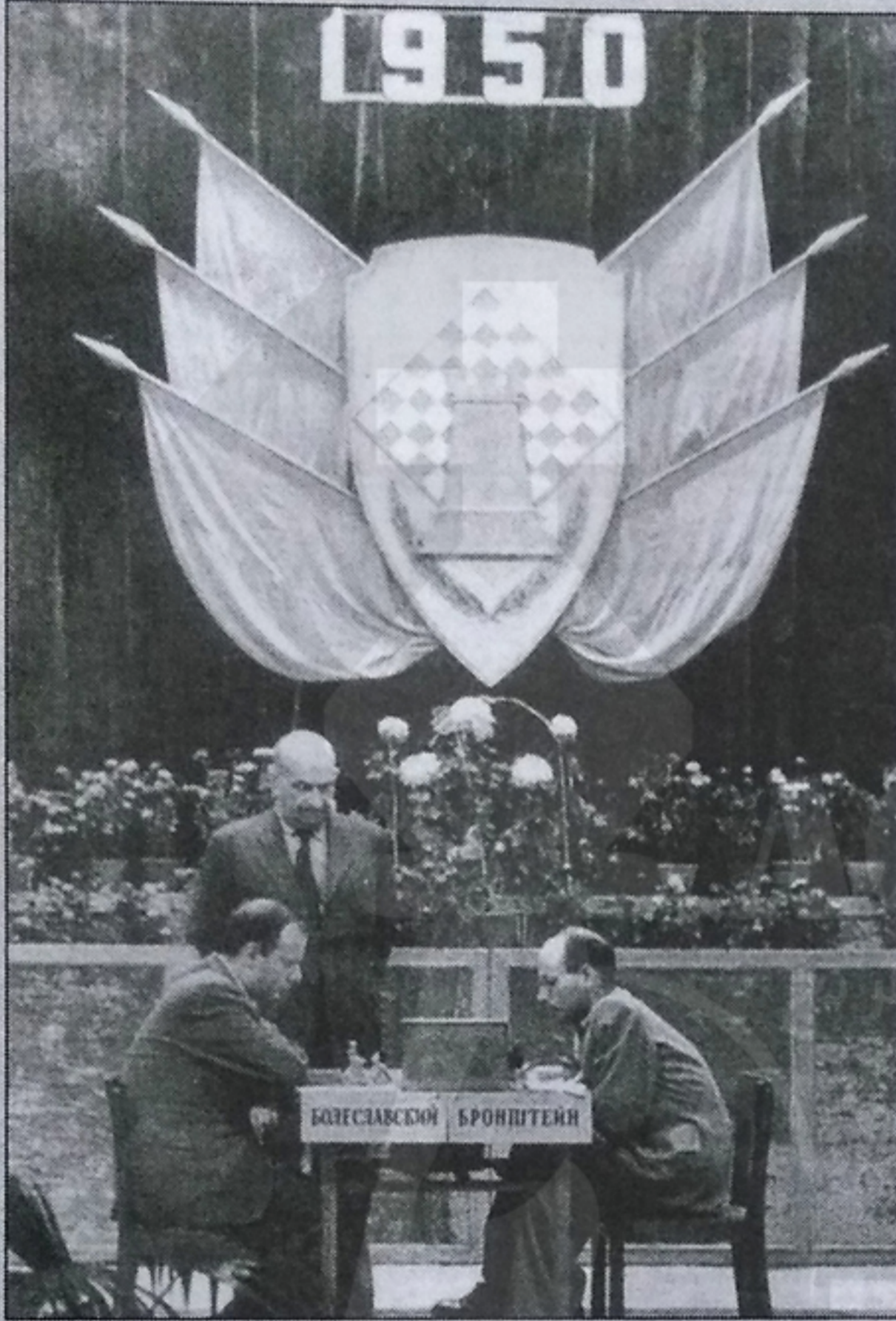
آمستردام ۱۹۵۰؛ ردیف جلو: گلیگوریچ، روسولیمو و پیلنیک.
ردیف وسط: تارتاکوور، نایدورف، وان شلتینگا. ردیف عقب:
رشفسکی، پرینس، گودموندسن، تریفونوویچ و استالبرگ

برونشتاین، مادر و پدرش در مسکو ۱۹۴۸

بوداپست - مسکو ۱۹۵۰

بولسلافسکی؟ نه، برونشتاین!

بولسلافسکی - برونشتاین در مسکو ۱۹۵۰

کرس - برونشتاین در بوداپست ۱۹۵۰؛ سفید در لحظه انجام حرکت یازدهم خود

اسمیسلوف و لونفیش

فاتحین بوداپست ۱۹۵۰؛ برونشتاین و بولسلافسکی در فرودگاه مسکو

برونشتاین و دستیارش کنستانتینو پولسکی

SUPER TOURNAMENTS IN CHESS HISTORY

Volume II

Alireza Shafiei

www.shabahangbook.com

انتشارات شباهنگ

